

Het mbo ziet steeds meer leerlingen binnenkomen die extra zorg nodig hebben. Ze móeten ze binnenboord zien te houden. **Brigit Kooijman**

VERDER LEREN dan hun neus lang is moeten ze, volgens de jongste maatregel van het ministerie van Onderwijs, in de 'aanval tegen de uitval'. Sinds 1 augustus geldt de zogenoemde kwalificatieplicht: jongeren tot 18 jaar mogen pas van school af als ze minimaal op mbo-2-niveau een diploma hebben gehaald. In snelle reclamespotjes reist cabaretier Jörgen Raymann op een scooterje langs leerbedrijven en klaslokalen om de jongeren op hun plicht te wijzen. In de praktijk zal zijn boodschap echter vooral op het bordje van de mensen uit het veld – de docenten en begeleiders op de mbo's – terecht komen. Zij moeten de jongeren binnenboord zien te houden. Want een steeds grotere groep, zeggen zij, lukt dat niet op eigen kracht.

Ineke Mulder en Diny Uitdewilligen zijn respectievelijk hoofd van het servicecentrum (waar leerlingen met problemen terecht kunnen voor hulp) en zorgcoördinator van ROC Zadkine in Rotterdam. Zij constateren een toename van het aantal leerlingen dat het zonder extra steun niet kan bolwerken. Het percentage dat intensieve begeleiding nodig heeft van school schatten ze op twintig procent, nog eens twintig procent heeft zulk ernstige problemen dat hulp van buiten nodig is.

Ineke Mulder: "In het basis- en voortgezet onderwijs bestaan speciale scholen voor zorgleerlingen. In het mbo niet. Roc's moeten wel iedereen aannemem die zich bij hen aanmeldt, ook de licht verstandelijk gehandicapte kinderen die uit het praktijkonderwijs komen. Op zichzelf vind ik dat uitstekend, maar wij zijn niet geëquipeerd voor zoveel zorgleerlingen en krijgen er evenmin extra financiële middelen voor." Een ander verontrust geluid komt van Ton van Waardenburg, orthopedagoog en directeur van de unit gezondheidszorg van het ROC ook,

va College, met vestigingen in Haarlem en omstreken. Hij maakt zich grote zorgen over de vele probleemleerlingen die het niet redden. Terwijl de meeste van hen, daar is hij van overtuigd, met een betere begeleiding wel binnenboord zouden blijven. "Het gaat om een breed spectrum aan leer- en gedragsstoornissen", zegt hij. "Dyslexie, autistische stoornissen, ADHD, noem maar op. Die leerlingen hebben moeite met de meest basale omgangsvormen en vertonen soms zulk chaotisch gedrag dat docenten niet weten wat ze met hen aanmoeten. Dat geldt in toenemende mate ook voor leerlingen van niveau 3 en 4, bij wie het niet schort aan cognitieve vermogens. Ik heb geen harde cijfers, maar ik schat dat het om zo'n twintig procent van de leerlingen gaat. Vier in elke klas van twintig."

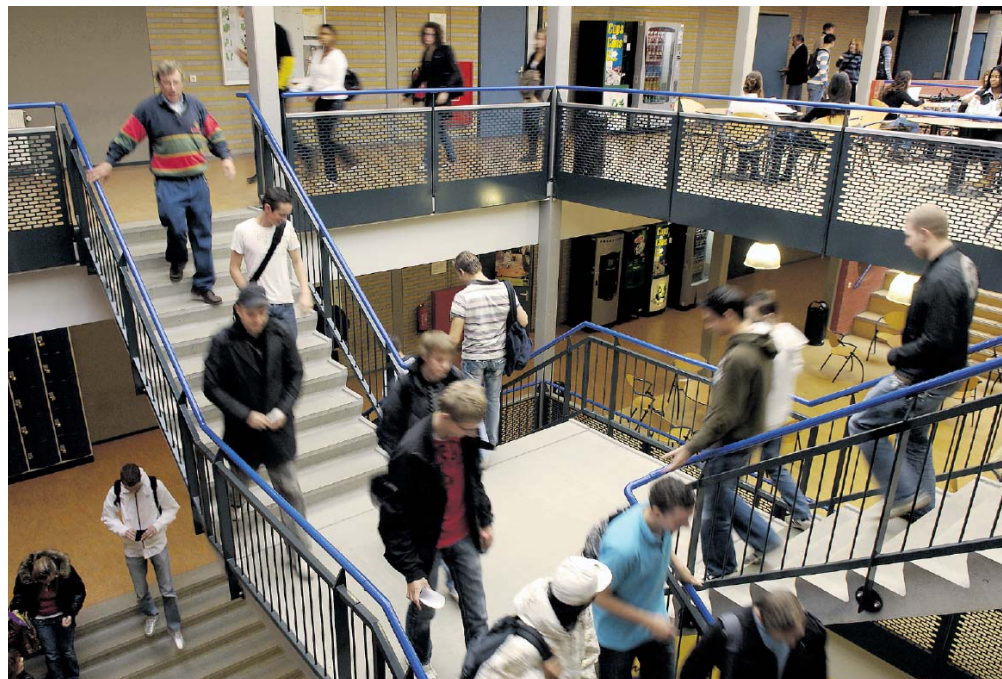
RUGZAKJE Wat bij het Zadkine het servicecentrum heet, noemen ze bij het Nova het cursistenbureau. Leerlingen worden er getest, op dyslexie bijvoorbeeld. Van Waardenburg: "De mensen van het cursistenbureau constateren het er aan de hand is, maar dan?" Als school heb je beperkte middelen om zo'n leerling adequaat te helpen, zegt hij. "Maar weinig kinderen komen in aanmerking

'Vroeger was het niet beter, je stuurde ze gewoon weg'

voor leerlinggebonden financiering – het rugzakje – van maximaal 3.000 euro per jaar, waaruit extra hulp kan worden betaald." En dan nog: wat kan je doen voor dat bedrag? "Een uurje bijles in de week, dan is het wel op. Dat is voor de meeste kinderen veel te weinig." Volgens Dianne Paarhuis van de MBO-raad hanteert de overheid voor het mbo te strenge criteria voor het rugzakje. "De budgetten voor zorgleerlingen liggen in het mbo veel lager dan in het voortgezet onderwijs", zegt zij. "Dat is een probleem waar de MBO-raad de politiek al jaren van probeert te doordringen.

ZORGLEERLINGEN OP HET MBO: IN ELKE KLAS VAN TWINTIG ZITTEN ER VIER

Korte neuzen

• Trappenhuis van de vmba van het Nova College in Hoofddorp. Daar krijgen 2.400 leerlingen les.

Op het Zadkine speelt ook nog eens de grotestadsproblematiek van tienerzwangerschappen, drugsgebruik, soa's en financiële schulden.

Het herkennen en begeleiden van zorgleerlingen wordt bemoeilijkt doordat de overgang tussen vmba en mbo en die tussen de verschillende mbo-niveaus niet soepel verloopt. Uitdewilligen: "Het Zadkine krijgt leerlingen van 135 verschillende vmba-scholen. Daar zie je dat mensen hun stinkende best doen voor een zorgleerling, en dat doen wij op het ROC ook,

maar de lijnen lopen niet door. Wij zijn nu bezig om alle schakels in de leerlingenzorg op elkaar af te stemmen, om te beginnen binnen onze eigen instelling." Mulder: "Daarbij draait alles om de relatie tussen studieloopbaanbegeleider en leerling. Pas als er een vertrouwensband is, kom je er achter wat de leerling nodig heeft."

Uitdewilligen noemt een ander voorbeeld: "Een leerling met dyslexie komt bij ons de opleiding Bank- en Verzekeringswezen volgen. Hij is intelligent en gemotiveerd, dus je wilt hem niet wegsturen, maar eigenlijk is hij met deze handicap niet geschikt voor de opleiding. Zo jammer dat hij op het

vmba niet beter is geadviseerd. Nu moeten wij hem weer een teleurstelling bezorgen."

COMPETENTIES Maakt de invoering van het competentiegerichte leren (CGL) het extra moeilijk voor leerlingen met leer- of gedragsmoeilijkheden? CGL betekent immers ook: individueel en zelfstandiger leren dan vroeger. Ineke Mulder denkt dat het nieuwe, praktijkgestuurde onderwijs juist heel positief kan werken voor leerlingen die om wat voor reden dan ook moeilijk functioneren. "CGL draait om gedrag. Iemand die spijsbelt, te laat komt, of gebrekkige sociale vaardigheden

heeft, wordt nu eerder geholpen om zijn gedrag te veranderen, omdat er veel meer aandacht is voor de beroepshouding."

Van Waardenburg is het hier in principe mee eens, maar "om het competentiegerichte onderwijs goed vorm te geven, moet je meer mensen in kunnen zetten dan bij het oude, klassieke onderwijs", zegt hij. "De overheid geeft ons daar de middelen niet voor. Het schiet niet op als je in een mooi ingerichte ruimte gaat 'werken aan competenties', met een 'dola', een docent op loopafstand. Dat wil zeggen één docent op veertig of vijfzig leerlingen." Een 'orthodidactisch centrum'

binnen de eigen instelling, dat is het toekomstideaal van Ton van Waardenburg. "Voor leerlingen die extra aandacht nodig hebben, creëer je in het praktijkleercentrum – waar leerlingen hun opdrachten doen – een aparte hoek waar je ze in kleine groepjes bij elkaar zet. Tijdens de uren zelfstandig leren is daar dan voortdurend iemand beschikbaar om ze bij de les te houden. Want dat is wat nodig is: een continu proces. Het is de enige manier waarop je iets bereikt. Maar je hebt dan wel een uitgebreid team nodig, en daarvoor ontbreekt op dit moment het geld. Ik vind het vreselijk dat steeds meer kinderen van niveau 3 en 4 tussen wal en schip raken, want bijna al het extra geld dat beschikbaar is om voortijdige schooluitval te bestrijden, wordt besteed aan de leerlingen van niveau 1 en 2. Zij moeten óók geholpen worden, maar de slimme mbo-leerlingen, die mede onze kennismaatschappij dragen, worden vergeten. Ik zou willen dat er meer aandacht kwam voor hen."

ADOLESCENTEN Als het om wensen gaat, dan heeft Ineke Mulder er ook nog wel een: meer kennis en expertise op het gebied van de typische adolescentenproblematiek zoals die speelt op mbo-scholen. "De groep van 16- tot 23-jarigen bevindt zich in een heel specifieke levensfase waarin bepaalde psychologische processen tot een uitbarsting kunnen komen. Als iemand faalangstig was

op de basisschool en op de middelbare school last had van sombere buien, kan dat in de adolescentie uitmonden in een depressie. Kortom, het is een heel belangrijke fase, waarin de kansen nog ten goede gekeerd kunnen worden."

Vreemd genoeg is er in de hulpverlening weinig specifieke aandacht voor deze 'laatste-kans-groep', zegt Mulder. "De hulpverlening is in Nederland verdeeld in twee doelgroepen: onder de 18 en boven de 18. Voor ons heeft die verdeling heel lastige consequenties omdat wij te maken hebben met jongeren van 16 tot 23 jaar. Zo werken we hier met een succesvol programma waarbij leerlingen met ernstige gedragsproblemen vaardigheden aangeleerd krijgen door een trainer. Maar de financiering hiervan is voor ons als school een groot probleem, want je moet daarvoor de bestaande systemen zien te doorbreken."

VERZUIPEN Tot slot: waar komen al die hordes zorgleerlingen opeens vandaan? Heeft het niet ook te maken met de gigantische schaalvergroting in het middelbaar beroepsonderwijs, waardoor leerlingen verzuipen? Moeten we niet gewoon terug naar de ambachtsschool en de inservice-opleiding in het ziekenhuis? Van Waardenburg vindt van niet. Het was vroeger niet beter, zegt hij. "Mijn loopbaan in het onderwijs begon in 1978, bij de inservice-opleiding geestelijke gezondheidszorg. Daar werd gewerkt in kleine groepen, en toch was het slagspercentage altijd maar veertig tot vijftig procent. Dit jaar hadden we bij de verpleegkundeopleiding een slagspercentage van 76 procent. Vroeger zeiden ze gewoon: je bent niet geschikt voor het beroep. Terwijl die leerlingen dezelfde soort problemen hadden als de onze nu."